

Badanie wpływu Zielonych Liderów

Raport z badania ilościowego

30.06.2025

Wirginia Aksztejn, Robert Jażdżewski, Łukasz Ostrowski, Mateusz Rybacki

Spis treści

1. Główne wnioski
2. Wprowadzenie i metodologia
3. Zespoły uczestniczące w programie
4. Pola wpływu
5. Gospodarka odpadami
6. Gospodarowanie wodami i wdrażanie błękitno-zielonej infrastruktury
7. Jakość powietrza, transformacja energetyczna i inwestycje w odnawialne źródła energii
8. Edukacja i konsultacje społeczne
9. Pozyskiwanie środków
10. Załączniki

Główne wnioski

Główne wnioski

- Badanie objęło **trzy pierwsze edycje programu** (2021-2023). Wzięły w nich udział **52 zespoły liczące łącznie 151 osób**.
- Były to głównie zespoły "samorządowe" - w całości złożone z osób związanych z administracją samorządową. Zespoły złożone z samych "społeczników" były znacznie rzadsze. Zespołów mieszanych "samorządowo-społecznikowskich" było tylko kilka.
- Zespoły były przypisane do ścieżek tematycznych, ale w praktyce większość zespołów podejmowała również działania na innych polach (nie związanych ze ścieżką).
- **Zielony Lider przyczynił się do podjęcia przez zespoły ponad trzystu działań różnego rodzaju**. Najwięcej działań dotyczy "poprawy gospodarowania wodami", najmniej "poprawy jakości powietrza". W chwili realizacji badania **zespoły ukończyły łącznie 215 działań**.
- W zależności od tematu zespoły podejmują się różnych typów działań: w "odpadach" są to najczęściej działania edukacyjne oraz prawno-instytucjonalno, w "wodzie" głównie infrastrukturalne, a w "powietrzu" infrastrukturalne oraz edukacyjno-konsultacyjne.

Główne wnioski

- Wpływ programu jest wyraźny, natomiast osiągnięcie celów wymaga czasu. Zespoły, które wcześniej uczestniczyły w Zielonym Liderze ukończyły więcej działań. Najwięcej czasu wymagają duże projekty infrastrukturalne (np.: budowa biogazowni, renaturyzacja rzeki) - na ich rezultaty trzeba jeszcze poczekać.
- Zespoły ukończyły **56 różnych działań mających na celu poprawę gospodarki odpadami**. Między innymi: rozdano ponad 80 kompostowników; dzięki zmianom w sześciu PSZOK-ach w 2024 roku udało się zebrać selektywnie **ponad 700 ton** odpadów więcej, niż w roku przed wprowadzeniem zmian; poprawa gospodarki odpadami na dziewięciu imprezach masowych sprawiła, że zebrano ponad **110 ton odpadów segregowanych**.
- Zespoły ukończyły **176 różnych działań mających na celu poprawę gospodarki wodami i wdrażanie BZI**. Dzięki niej, między innymi, powstało blisko **10 000 m² nowych terenów zieleni**, ponad **4000 nowych drzew**, ponad **25 tysięcy m² zbiorników retencyjnych**, czy **ponad 22 tysiące m² łąk kwietnych**.

Główne wnioski

- Zespoły ukończyły **66 różnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza i transformację energetyczną**. Program przyczynił się m.in. do **termomodernizacji co najmniej 79 budynków** oraz **likwidacji co najmniej 261 kopciuchów**.
- Zespoły wykonały dużą pracę edukacyjną i informacyjną. M.in. przeprowadzono **szkolenia, warsztaty i spotkania z mieszkańcami**, w których wzięło udział prawie **25 tys. osób**.
- 11 zespołów konsultowało różnego rodzaju działania z mieszkańcami. **W konsultacjach społecznych łącznie udział wzięło 1055 osób**.
- Program pomógł połowie zespołów starać się o środki zewnętrzne. Zespoły złożyły wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę **327 mln zł**, z czego przyznano **131 mln zł**.

Wprowadzenie i metodologia

Kontekst

Program Zielony Lider wystartował w 2021 roku a w lutym 2025 roku rozpoczęła się jego piąta edycja.

Wszystkim edycjom programu towarzyszyła ewaluacja i za każdym razem ważną jej częścią była próba odpowiedzi na pytanie o wpływ programu. Zrealizowane badania dostarczały istotnych informacji na temat historii uczestniczących w programie zespołów oraz pomogły opisać mechanizmy wpływu programu oraz różnorodność jego oddziaływania.

Dotychczasowe badania miały jednak istotne ograniczenia. Po pierwsze dotyczyły tylko pojedynczych edycji. Po drugie miały charakter jakościowy i nie pozwalały na pokazanie skali wpływu. Po trzecie były zwykle realizowane tuż po zakończeniu edycji podczas, gdy na efekty projektów środowiskowych trzeba często czekać nawet kilka lat. Po czwarte zbyt mało mówiły o wprowadzonych rozwiązaniach odpowiadających na wyzwania klimatyczne oraz środowiskowe oraz ich wpływie na klimat i środowisko. **Poniższe badanie ma odpowiedzieć na te braki.**

Cel badania

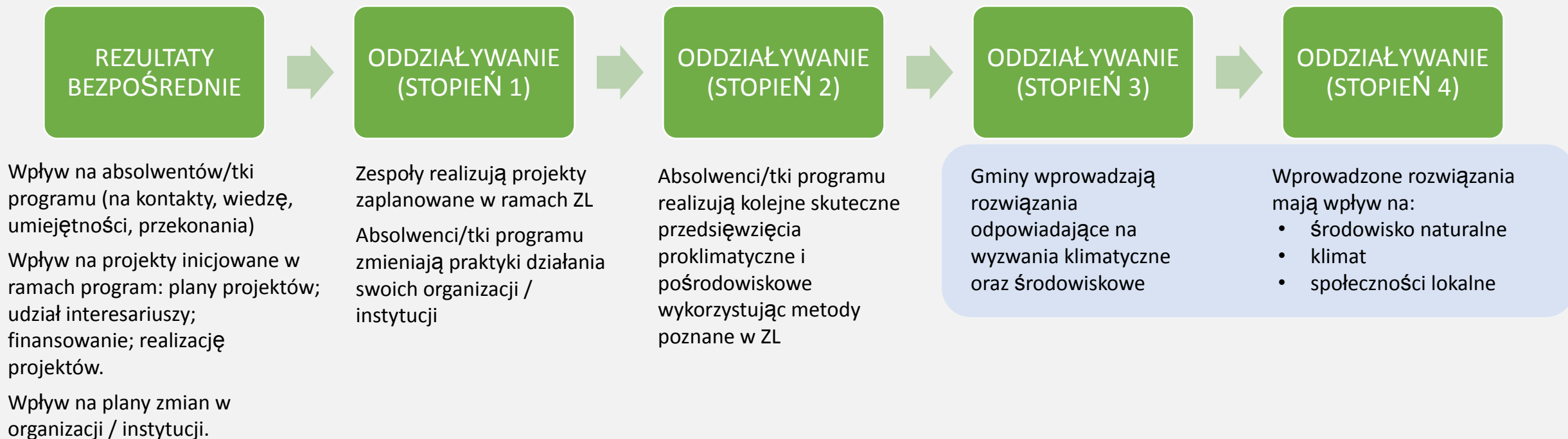
Głównym **celem badania** jest zebranie dowodów dokumentujących wpływ programu na środowisko naturalne, klimat oraz adaptację społeczności lokalnych do zmian klimatycznych. Dowody i materiały te posłużą do:

1. oceny końcowego oddziaływania programu;
2. uzasadnienia zasadności dalszego inwestowania w program;
3. promocji i naboru uczestników w kolejnych edycjach programu.

Raporty z badania zostaną wykorzystane w pracy nad grantem propozycji programu na lata 2026-2027. Dane z raportów będą też wykorzystywane w naborze do 6. edycji prowadzonym jesienią 2025 roku.

Jak rozumiemy wpływ programu Zielony Lider i wpływ Zielonych Liderów?

Według dokumentu "Zielony Lider. Strategia programu 2023" głównym celem programu jest "wprowadzenie w wybranych gminach rozwiązań, które, zgodnie z najnowszą wiedzą, efektywnie odpowiadają na realne i kluczowe wyzwania klimatyczne oraz środowiskowe". Mechanizm wpływu programu przedstawia poniższy model:

Przez "wpływ programu Zielony Lider" rozumiemy cały przedstawiony na ilustracji łańcuch przyczyn i skutków. Przez "wpływ Zielonych Liderów" rozumiemy część tego łańcucha będącą wynikiem działań podejmowanych przez uczestników programu w społecznościach lokalnych (część zaznaczona na ilustracji na niebiesko). "Wpływ Zielonych Liderów" jest w tym znaczeniu częścią "wpływu programu Zielony Lider" - nie jest z nim tożsamy.

Poniższe badanie wpływu skupia się na zebraniu dowodów i materiałów dokumentujących "wpływ Zielonych Liderów".

Chcielibyśmy dowiedzieć się, jakie efekty przyniósł program Zielony Lider w postaci inwestycji, pozyskanych funduszy, działań edukacyjnych lub partycypacyjnych, czy zmian instytucjonalno-prawnych. Interesują nas przedsięwzięcia, do których realizacji program Zielony Lider **przyczynił się w istotnym stopniu**.

Kiedy uważamy, że program Zielony Lider „przyczynił się w istotnym stopniu” do realizacji przedsięwzięcia?

- Jeżeli na pomysł tego przedsięwzięcia wpadliście dzięki Zielonemu Liderowi;
- Jeżeli odpowiada ono na problem, który zauważyliście dzięki Zielonemu Liderowi;
- Jeżeli nad jego planem pracowaliście w ramach Zielonego Lidera;
- Jeżeli wynika ono z diagnoz, badań lub strategii tworzonych przy wsparciu Zielonego Lidera;
- Jeżeli realizując to przedsięwzięcie korzystaliście z wiedzy, inspiracji lub kontaktów, które zdobyliście w Zielonym Liderze;
- Jeżeli wiedza z Zielonego Lidera w znacznym stopniu zmieniła sposób w jaki realizowane jest to przedsięwzięcie;
- Jeżeli na przedsięwzięcie miały wpływ rady ekspertów związanych z Zielonym Liderem;
- Jeżeli Zielony Lider miał wpływ na decyzję o realizacji przedsięwzięcia lub pomógł przekonać osoby decyzyjne;
- Jeżeli Zielony Lider pomógł znaleźć źródło finansowania tego przedsięwzięcia.

Kiedy uważamy, że program Zielony Lider „nie przyczynił się w istotnym stopniu” do realizacji przedsięwzięcia?

- Jeżeli zrealizowaliście to przedsięwzięcie przed udziałem w programie Zielony Lider;
- Jeżeli decyzja o realizacji przedsięwzięcia zapadła niezależnie od Zielonego Lidera a program tylko utwierdził Was w słuszności tej decyzji.
- Jeżeli cele przedsięwzięcia są zgodne z Zielonym Liderem, ale trudno wskazać wyraźny związek z programem;
- Jeżeli zmiany wprowadzone pod wpływem Zielonego Lidera są niewielkie w stosunku do skali całego przedsięwzięcia.
- Jeżeli Zielony Lider daje Wam motywację do zajmowania się problemami środowiskowymi, ale nie przyczynił się w szczególny sposób do realizacji tego konkretnego przedsięwzięcia.

Odpowiedzi na niektóre pytania mogą wymagać sprawdzenia danych w dokumentacji projektowej lub wewnętrznych raportach. Dlatego może Pan(i) w dowolnym momencie przerwać wypełnianie kwestionariusza i wrócić do niego po sprawdzeniu informacji.

Zależy nam na pozyskaniu jak najdokładniejszych danych, dlatego tam, gdzie jest to możliwe, prosimy o sprawdzenie informacji w dokumentach źródłowych. Jeśli dokładne dane nie są dostępne, prosimy o wpisanie danych szacunkowych. W przypadku, gdy informacje, o które prosimy, w ogóle nie są znane, należy zostawić puste miejsce.

Uczestnicy Zielonego Lidera prowadzą wiele działań na rzecz środowiska i klimatu. Pewnym wyzwaniem było stwierdzenie, które z nich i w jakim stopniu można wiązać z programem.

Ten slajd przedstawia instrukcję, w której wyjaśniamy respondentom, czym mają kierować się licząc działania, do których program przyczynił się w istotnym stopniu.

Metodologia i realizacja

Populacja: 52 zespoły uczestniczące w pierwszych trzech edycjach programu (2021-2023). Badanie nie objęło edycji z 2024 ze względu na zbyt krótki czas od zakończenia.

Metoda zbierania danych: ankieta internetowa przy pomocy LimeSurvey.

Kwestionariusz: zaprojektowany we współpracy z ekspertami Fundacji Sendzimira, zawiera:

- blok pytań o działania prowadzące do poprawy gospodarki odpadami;
- blok pytań o działania prowadzące do poprawy w zakresie gospodarowania wodami i wdrażania błękitno-zielonej infrastruktury;
- blok pytań o działania prowadzące do poprawy jakości powietrza, transformacji energetycznej lub inwestycji w odnawialne źródła energii;
- blok pytań o pozyskane środki zewnętrzne;
- blok pytań o cechy zespołów uczestniczących w programie.

Metodologia i realizacja

Pilotaż kwestionariusza: ankieta została przetestowana w ramach pilotażu na grupie 6 zespołów i poprawiona tak, by była zrozumiała dla pozostałych ankietowanych. Pilotaż był realizowany w dniach 5.05-16.05.2025.

Realizacja badania: od 28.05.2025 do 26.06.2025.

Wsparcie dla respondentów: respondenci wypełniali ankiety w asyście badaczy z Fundacji Stocznia, którzy wyjaśniali trudniejsze pojęcia oraz odpowiadali na pytania. Ze względu na szczegółowość zbieranych danych respondenci, w większości przypadków, podchodzili do ankiety dwukrotnie. Badacze z Fundacji Stocznia byli również odpowiedzialni za koordynację procesu uzupełniania brakujących informacji.

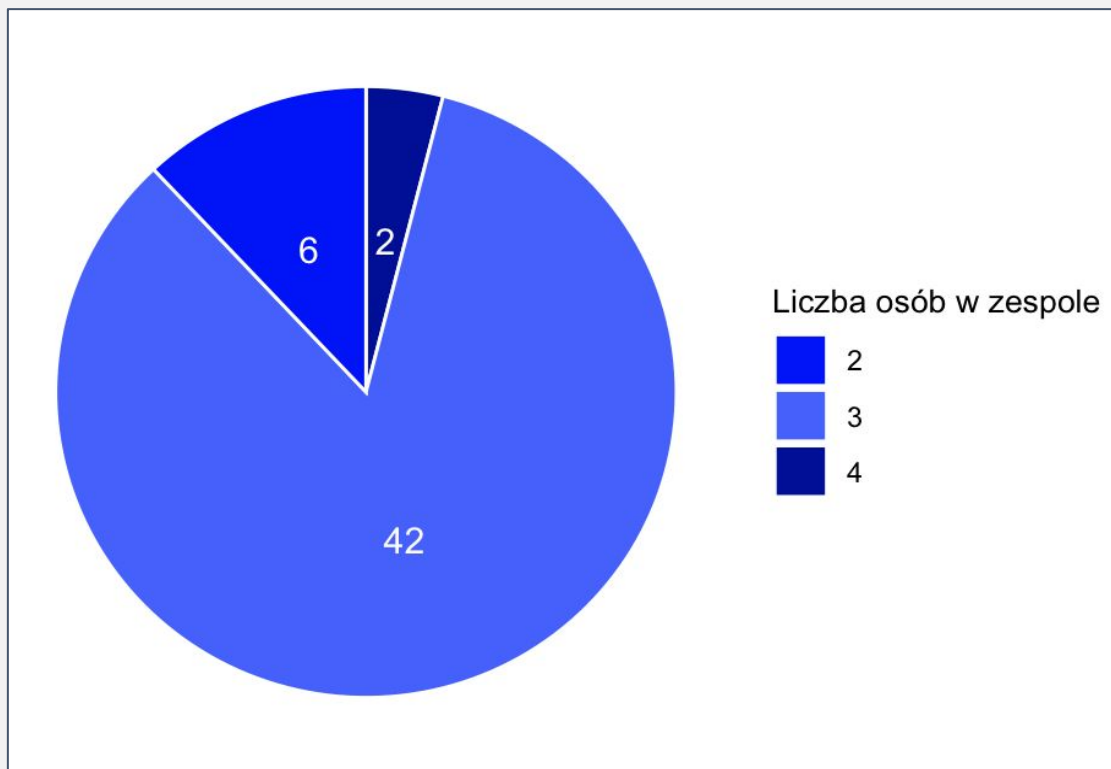
Poziom realizacji próby: ankietę ukończyło 50 z 52 zaproszonych zespołów (96%). 2 zespoły wysłały niepełne ankiety i będą uwzględniane tylko w niektórych analizach.

Zespoły uczestniczące w programie

Wielkość zespołów

Wykres 1. Liczebność zespołów

Pytanie: Ile osób liczył zespół? N = 50

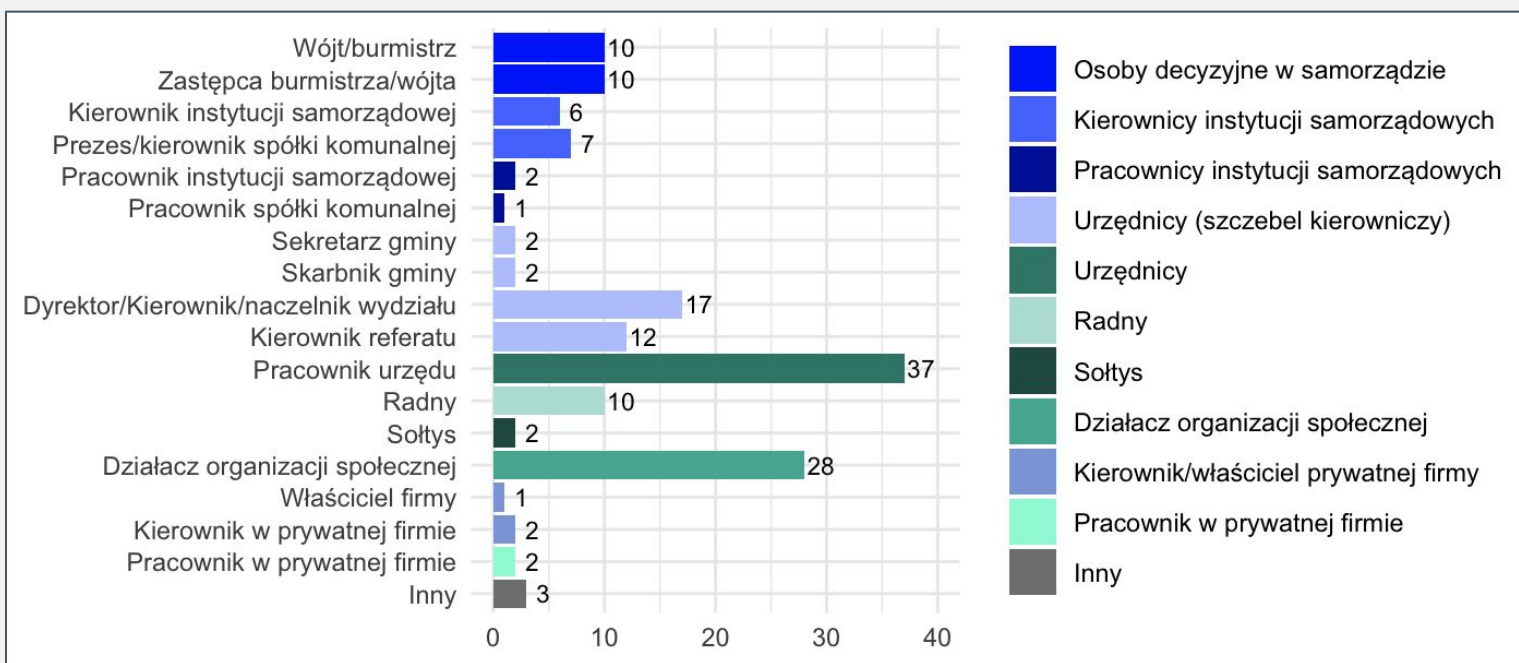
W latach pierwszych trzech edycjach programu (2021-2023) wzięły udział 52 zespoły liczące łącznie 151 osób.

Zespoły uczestniczyły w trzech ścieżkach tematycznych: ODPADY (17), POWIETRZE (12), WODA (23).

W rekrutacji do programu zapraszane są zespoły trzyosobowe i takie stanowią większość. Jednak wg deklaracji respondentów w praktyce działały też zespoły dwu i czteroosobowe.

Kim są uczestnicy Zielonego Lidera?

Wykres 2. Statusy zawodowe członków zespołów w momencie uczestnictwa w programie

Pytanie: Jaką funkcję zawodową miała ta osoba? N = 50 zespołów, 146 członków

Uwaga: Jedna osoba mogła pełnić jednocześnie kilka ról zawodowych.

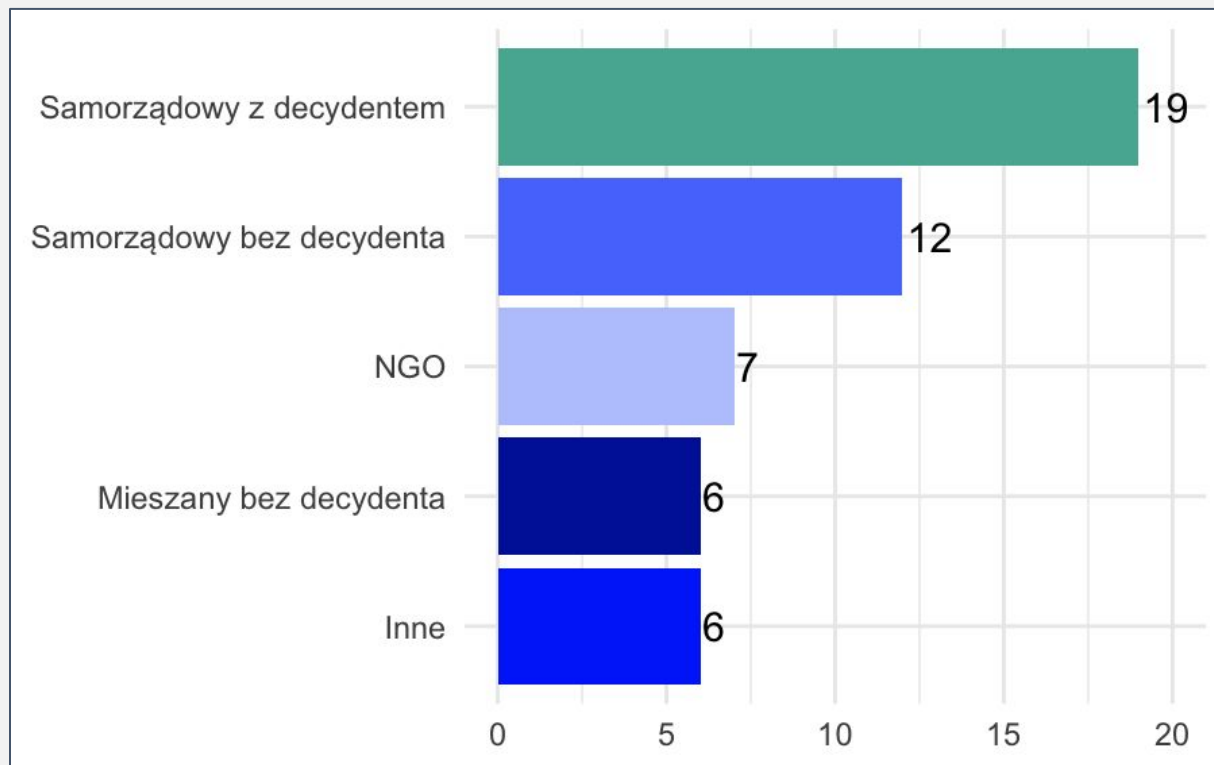
Większość uczestników programu jest związana z administracją samorządową - są to osoby zatrudnione w urzędach gminy, instytucjach samorządowych i spółkach komunalnych. Znaczna część to osoby na stanowiskach decyzyjnych - wójtowie i burmistrzowie, kierownicy instytucji, kierownicy wydziałów urzędu gminy.

Wśród uczestników jest też niewielka grupa radnych i sołtysów (8%). Społecznicy stanowią 19%.

Liderami zespołów są zwykle osoby decyzyjne - burmistrzowie, wójtowie, kierownicy wydziałów czy referatów, a także liderzy organizacji społecznych.

Typy zespołów

Wykres 3. Typologia zespołów w oparciu o skład

W latach 2021-2023 w Zielonym Liderze uczestniczyły głównie zespoły "samorządowe" - w całości złożone z osób związanych z administracją samorządową. W składzie większości z nich są również osoby decyzyjne - w teorii programu ma to zwiększać szanse na skuteczną realizację planowanych działań.

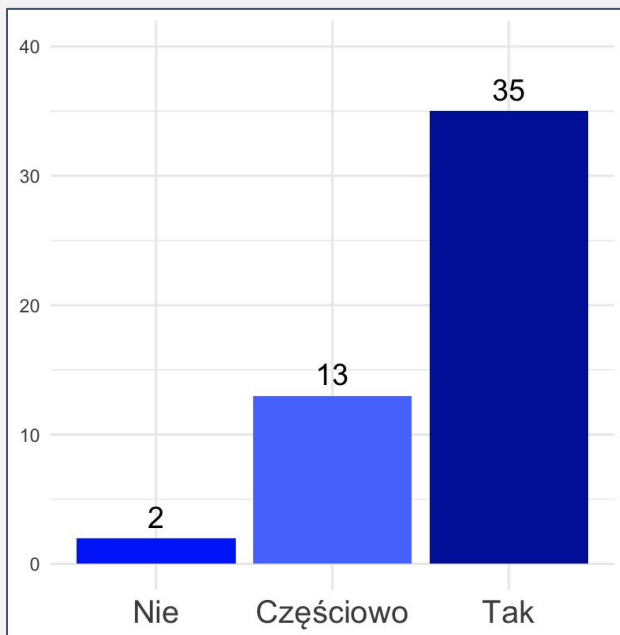
Zespoły złożone z samych "społeczników" były znacznie rzadsze. Wydaje się, że optymalny skład powinien łączyć samorządowców i działaczy społecznych. Tego rodzaju "mieszanych" zespołów było jednak tylko kilka.

Pytanie: Jaką funkcję zawodową miała ta osoba? N = 50 zespołów

Samorządowe z decydemtem: zespoły złożone z urzędników samorządowych mające przynajmniej jedną osobę zajmującą wysokie stanowisko w administracji. Samorządowy bez decydenta: zespoły złożone z urzędników samorządowych, w tym na stanowiskach kierowniczych, do których jednak nie należą osoby zajmujące wysokie stanowiska w administracji samorządowej. NGO: zespoły złożone głównie z działaczy organizacji społecznych. Mieszany bez decydenta: zespoły złożone z działaczy organizacji społecznych oraz przedstawicieli samorządu, ale nie zajmujących wysokich stanowisk w administracji samorządowej. Inne: zespoły niezaliczające się do innych kategorii, złożone między innymi z osób pracujących w spółkach komunalnych i prywatnych firmach.

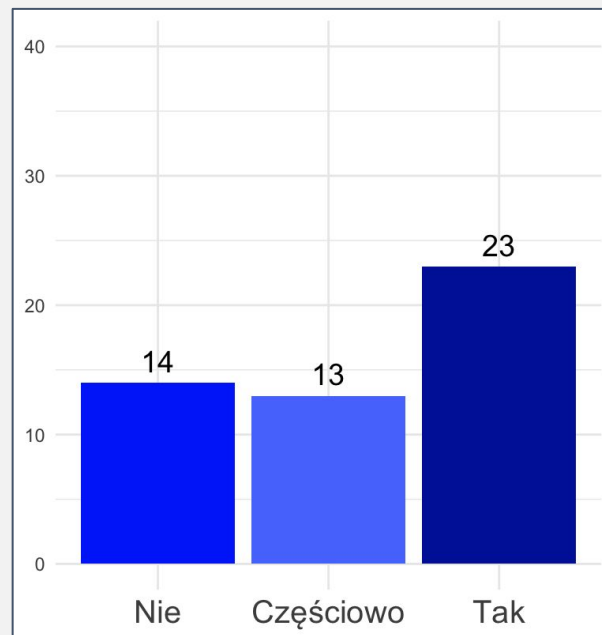
Historie zespołów

Wykres 4. Czy zespół współpracował przed ZL?

Pytanie: Która sytuacja najlepiej opisuje Pana/Pani zespół? Przed przystąpieniem do programu: wszyscy członkowie zespołu już wcześniej ze sobą współpracowali / niektórzy członkowie zespołu już wcześniej ze sobą współpracowali / członkowie zespołu nie współpracowali ze sobą. N=50

Wykres 5. Czy zespół wciąż współpracuje?

Pytanie: Czy Państwa zespół, który wziął udział w programie Zielony Lider nadal współpracuje nad projektami związanymi z ochroną środowiska? N = 50

Zdecydowana większość zespołów uczestniczących w programie współpracowała ze sobą już wcześniej. Nie można więc raczej powiedzieć, że zespoły zawiązują się w ramach programu. Z badań jakościowych wiemy jednak, że zespoły często wychodzą z programu wzmocnione i bardziej zintegrowane.

W kilka lat po programie ponad połowa zespołów nie pracuje już jednak ze sobą w tym samym składzie. Powodów może być wiele - wybory samorządowe, zmiana miejsca pracy albo zakończenie projektu.

Pola wpływu

Do jakiego rodzaju działań przyczynia się program?

Wykres 6. Pola wpływu

Pytanie: Proszę pomyśleć o obszarze, na którym działa Pana/i zespół (miejscowości, gminie, powiecie, regionie). Chcemy się dowiedzieć, czy program Zielony Lider w istotnym stopniu przyczynił się na tym obszarze do realizacji przedsięwzięć prowadzących do: poprawy gospodarki odpadami; poprawy w zakresie gospodarowania wodami i wdrażania błękitno-zielonej infrastruktury; poprawy jakości powietrza, transformacji energetycznej lub inwestycji w odnawialne źródła energii. Interesują nas zarówno inwestycje, jak i działania edukacyjne, partycypacyjne, czy instytucjonalno-prawne. Proszę zwrócić uwagę, że pytamy tylko o przedsięwzięcia, do których realizacji przyczynił się program Zielony Lider. Czy program Zielony Lider przyczynił się do realizacji przedsięwzięć prowadzących do: ; N = 52

W badaniu zapytaliśmy czy program przyczynił się do podjęcia działań na trzech “polach”:

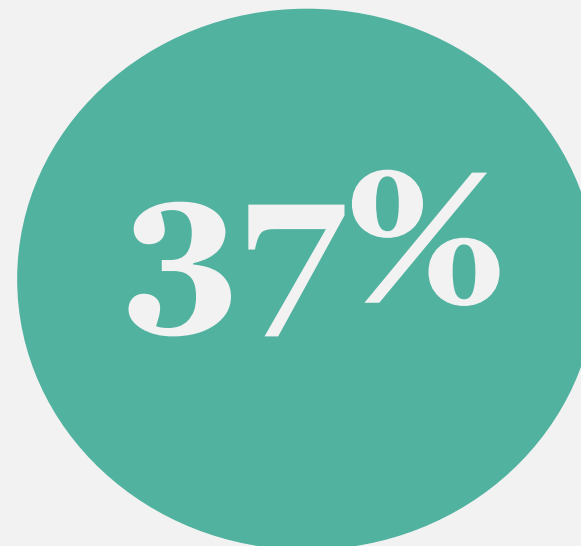
- poprawy gospodarki odpadami;
- poprawy w zakresie gospodarowania wodami i wdrażania błękitno-zielonej infrastruktury;
- poprawy jakości powietrza, transformacji energetycznej lub inwestycji w odnawialne źródła energii.

Najwięcej zespołów działało na rzecz “poprawy gospodarowania wodami” (30), najmniej na rzecz “poprawy jakości powietrza” (17).

15 zespołów działało na dwóch “polach” (29%) a 4 na wszystkich trzech “polach” (8%). 5 zespołów nie podjęło działań na żadnym polu (10%).

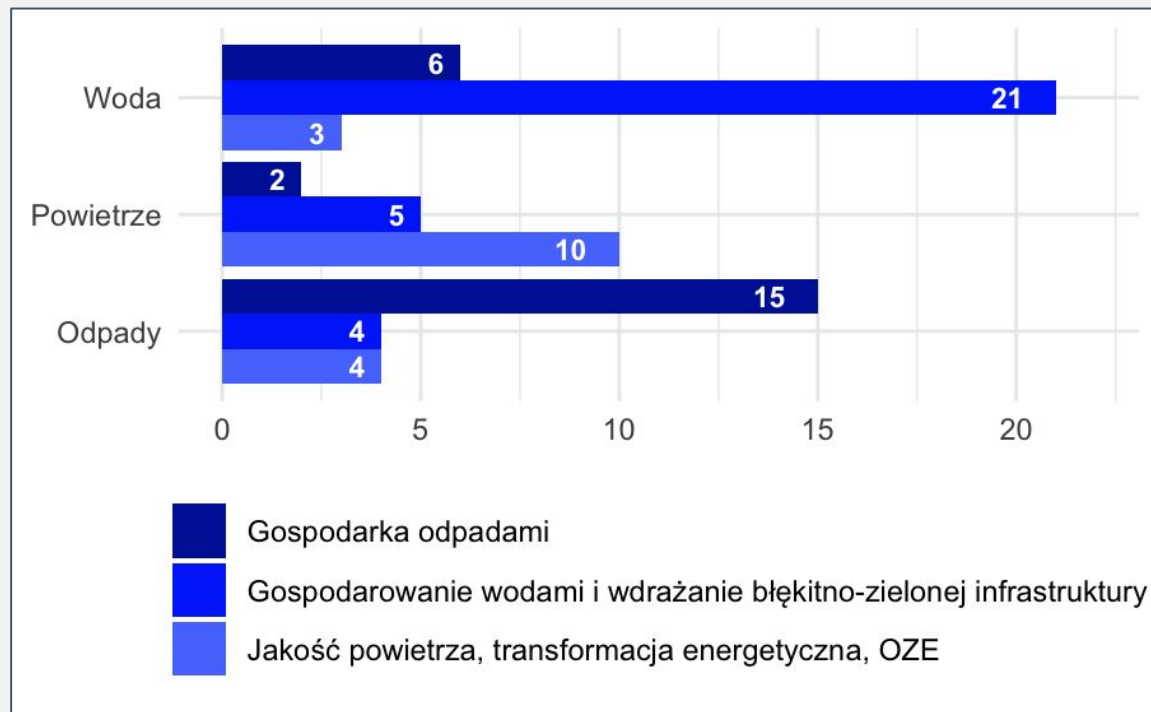
uważa, że program miał
wpływ na przynajmniej
jedno pole

uważa, że miał wpływ na
więcej niż jedno pole

Pola działania a ścieżki

Wykres 7. Pola działania według ścieżek.

Pytanie: Proszę pomyśleć o obszarze, na którym działa Pana/i zespół (miejscowości, gminie, powiecie, regionie). Chcemy się dowiedzieć, czy program Zielony Lider w istotnym stopniu przyczynił się na tym obszarze do realizacji przedsięwzięć prowadzących do: poprawy gospodarki odpadami; poprawy w zakresie gospodarowania wodami i wdrażania błękitno-zielonej infrastruktury; poprawy jakości powietrza, transformacji energetycznej lub inwestycji w odnawialne źródła energii. Interesują nas zarówno inwestycje, jak i działania edukacyjne, partycypacyjne, czy instytucjonalno-prawne. Proszę zwrócić uwagę, że pytamy tylko o przedsięwzięcia, do których realizacji przyczynił się program Zielony Lider. Czy program Zielony Lider przyczynił się do realizacji przedsięwzięć prowadzących do: ; N = 50

Każdy zespół miał przypisaną ścieżkę, lecz w praktyce znaczna część zespołów (43%) nie ograniczała się do niej i podejmowała również działania na innych "polach".

Gospodarowanie wodami i wdrażanie BZI było najczęściej wybieranym polem działań przez zespoły realizujące działania poza przypisaną ścieżką.

Taki efekt potwierdza wartość przekazywania w programie wiedzy spoza "ścieżki" (w ramach kursu e-learningowego, w programie zjazdów i poprzez wymianę doświadczeń).

Pola i działania: wprowadzenie

W każdym “polu wpływu” pytaliśmy badanych czy Zielony Lider przyczynił się do podjęcia jakichś działań. Respondenci mieli do wyboru listę działań. Zaznaczali działania już **ukończone** oraz **rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone**.

W bloku pytań o “odpady” badani otrzymali listę 13 działań, w pytaniach o “wodę” 17, zaś w bloku “powietrze” 8. Badani mieli również możliwość podania innych, nieprzewidzianych przez nas działań.

Na potrzeby analiz podzieliliśmy działania na: **infrastrukturalne, instytucjonalno-prawne, akcje włączania mieszkańców oraz działania edukacyjno-konsultacyjne**.

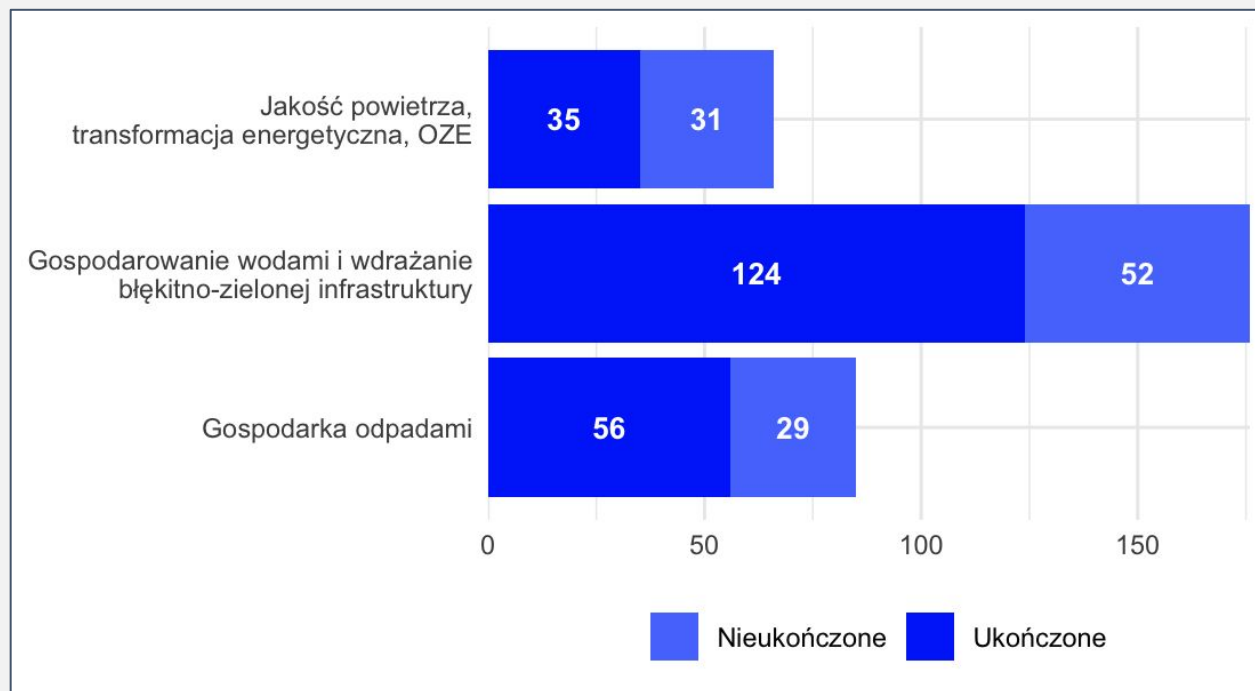
Czy program Zielony Lider istotnie przyczynił się do podjęcia następujących działań:

	Proszę zaznaczyć działania ukończone	Proszę zaznaczyć działania rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone
Utworzenie ogrodu deszczowego	☐	☐
Utworzenie niecki retencyjnej	☐	☐
Utworzenie zbiornika retencyjnego	☐	☐
Utworzenie łąki kwietnej	☐	☐
Rozszczelnienia powierzchni (np. klepisk, parkingów)	☐	☐
Nasadzenia drzew	☐	☐
Utworzenie zielonego dachu	☐	☐
Utworzenie zielonej ściany	☐	☐

Działania infrastrukturalne	Poprawa gospodarowania odpadami • Utworzenie biogazowni; • Stworzenie stałych punktów wymiany • Stworzenie stałych punktów napraw • Akcje rozdawania kompostowników	Poprawa gospodarowania wodami i wdrożenie BZI • Utworzenie ogrodu deszczowego • Utworzenie niecki retencyjnej • Utworzenie zbiornika retencyjnego • Utworzenie łąki kwietnej; • Utworzenie zielonego dachu • Utworzenie zielonej ściany • Utworzenie nowych terenów zieleni • Utworzenie rowów retencyjnych lub renaturyzacja istniejących rowów • Renaturyzacja brzegów rzek, stawów, zbiorników retencyjnych itp. • Rozwiązania w pasie drogowym sprzyjające retencji • Nasadzenie drzew • Rozszczelnienie powierzchni	Poprawa jakości powietrza, transformacji energetycznej i OZE • Instalacja paneli fotowoltaicznych • Utworzenie spółdzielni energetycznej • Likwidacja kopciuchów • Termomodernizacja budynków/budynki pasywne
Działania instytucjonalno-prawne	• Zmiana sposobu działania PSZOK. • Wprowadzenie ulgi za kompostowanie • Monitoring dzikich wysypisk śmieci • Poprawa gospodarowania odpadami podczas imprez masowych • Wprowadzenie ulg za kompostowanie	• Wprowadzenie lokalnych zachęt finansowych do inwestowania w rozwiązania pomagające w gospodarowaniu wodą • Uchwalenie wytycznych dla inwestorów sprzyjających retencji • Wprowadzenie zmian w sposobie pielęgnacji zieleni na proekologiczne	• Wprowadzenie gminnego systemu pomiaru jakości powietrza • Wdrożenie systemu zarządzania energią w budynkach publicznych
Akcje włączające mieszkańców	• Akcje mapowania/zgłaszania dzikich wysypisk śmieci • Organizacja wydarzeń, podczas których można dokonać wymiany rzeczy w dobrym stanie • Organizacja wydarzeń, podczas których można dokonać napraw rzeczy		
Działania edukacyjno-konsultacyjne	• Działania informacyjne lub edukacyjne związane z recyklingiem, gospodarką odpadami • Działania z zakresu konsultacji społecznych	• Działania informacyjne lub edukacyjne związane z retencją / oszczędzaniem wody • Działania z zakresu konsultacji społecznych	• Działania informacyjne lub edukacyjne związane z poprawą jakości powietrza, transformacją energetyczną, OZE • Działania z zakresu konsultacji społecznych

Liczba podjętych działań

Wykres 8. Liczba działań w podziale na pola wpływu

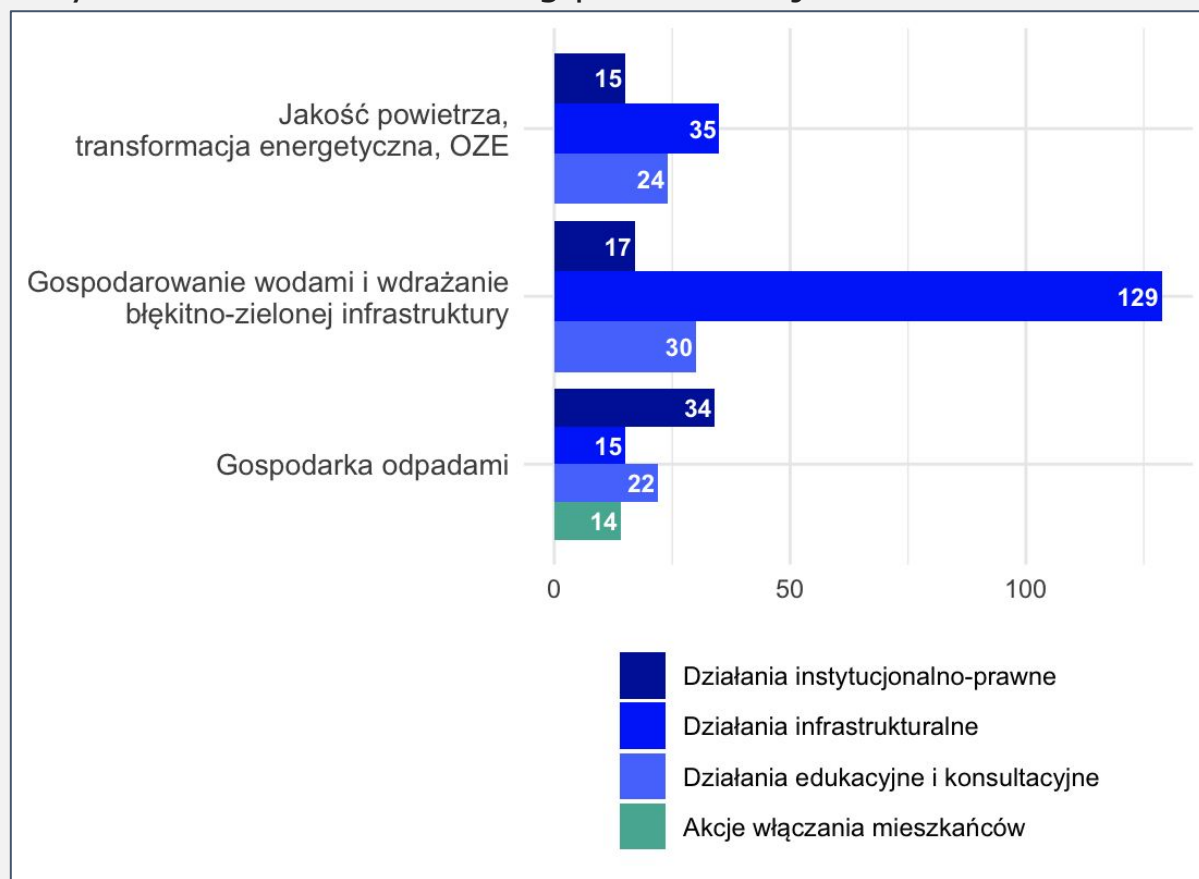
Pytanie: Czy program Zielony Lider istotnie przyczynił się do podjęcia następujących działań (proszę zaznaczyć działania ukończone; proszę zaznaczyć działania rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone); N = 50

Zielony Lider przyczynił się do podjęcia przez zespoły **ponad trzystu działań** różnego rodzaju. Najwięcej działań dotyczy "poprawy gospodarowania wodami", najmniej "poprawy jakości powietrza".

Realizacja projektów środowiskowych wymaga czasu. Zwłaszcza projekty inwestycyjne mogą napotykać różnego rodzaju przeszkody. Dlatego część zespołów jest dopiero w trakcie realizacji działań. **Do chwili badania zespoły ukończyły łącznie 215 działań.**

Rodzaje działań

Wykres 9. Liczba działań wg pola i rodzaju

Pytanie: Czy program Zielony Lider istotnie przyczynił się do podjęcia następujących działań (proszę zaznaczyć działania ukończone; proszę zaznaczyć działania rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone); N = 50

Każdy temat wymaga działań trochę innego rodzaju.

Zespoły zajmujące się "wodą" oraz "powietrzem" podejmują najczęściej działania infrastrukturalne.

Tymczasem zespoły zajmujące się "odpadami" sięgają głównie po działania prawno-instytucjonalne.

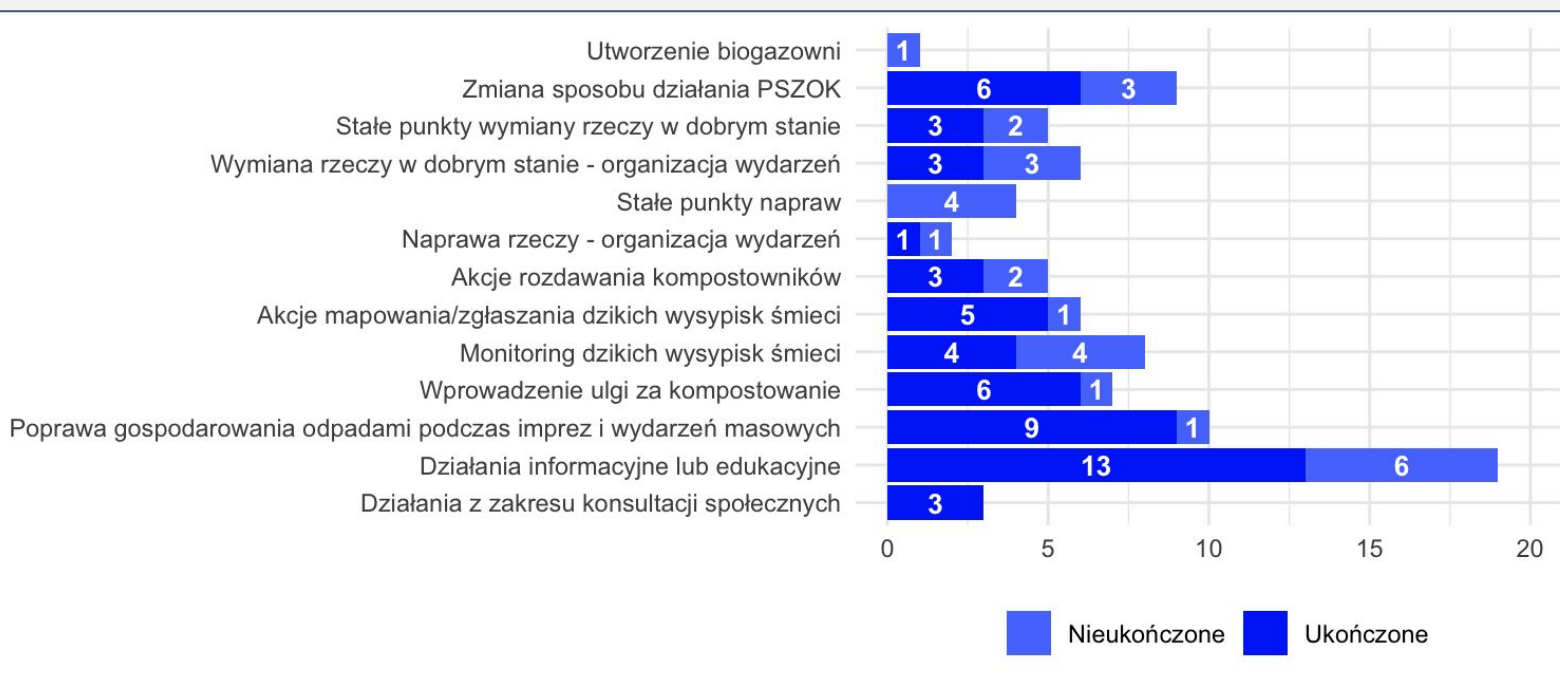
Niezależnie od tematu zespoły chętnie prowadziły działania edukacyjne i konsultacyjne.

Gospodarka odpadami

Do jakich działań przyczynił się program?

Wykres 10. Działania podjęte w zakresie poprawy gospodarki odpadami

Pytania: Czy program Zielony Lider istotnie przyczynił się do podjęcia następujących działań (proszę zaznaczyć działania ukończone; proszę zaznaczyć działania rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone); N = 50

Zespoły ukończyły 56 różnych działań mających na celu poprawę gospodarki odpadami.

Większość zespołów prowadziła działania edukacyjne. Być może dlatego, że są one najprostsze w realizacji.

Popularne były działania na rzecz ograniczenia odpadów na imprezach masowych, usprawniania PSZOK oraz wprowadzania ulg za kompostowanie.

Jakie są efekty tych działań?

Zmiana sposobu działania PSZOK

5 podmiotów zwiększyło liczbę dni otwarcia PSZOK lub rozszerzyły albo dostosowały godziny otwarcia do potrzeb mieszkańców.

1 podmiot otworzył PSZOK w weekendy.

Przed wprowadzeniem zmian PSZOKi zbierały rocznie **1804** ton odpadów. W 2024, po zmianach, przyjęły **2521** ton.

Wymiana rzeczy w dobrym stanie

Powstały **4** stałe punkty wymiany (wymienialnie, dzielnie)

Zorganizowano **14** wydarzeń (np. wymian sąsiedzkich), podczas których można było wymienić się używanymi rzeczami.

Naprawa przedmiotów

Zorganizowano **3** wydarzenia, podczas których można było naprawić używane rzeczy.

Jakie są efekty tych działań?

Kompostowanie

W akcjach rozdawania kompostowników, przekazano ich łącznie **83**.

6 podmiotów wprowadziło ulgi za kompostowanie, które średnio wynoszą **3** zł miesięcznie i z których korzysta łącznie **9170** osób.

Dziki wysypiska

Zidentyfikowano **3** dziki wysypiska i wszystkie usunięto. **30** miejsc poddano monitoringowi.

Imprezy i wydarzenia masowe

9 podmiotów poprawiło gospodarowanie odpadami podczas imprez i wydarzeń masowych, z czego **7** podmiotów wprowadziło naczynia wielorazowego użytku i **6** poprawiło poziom segregacji odpadów.

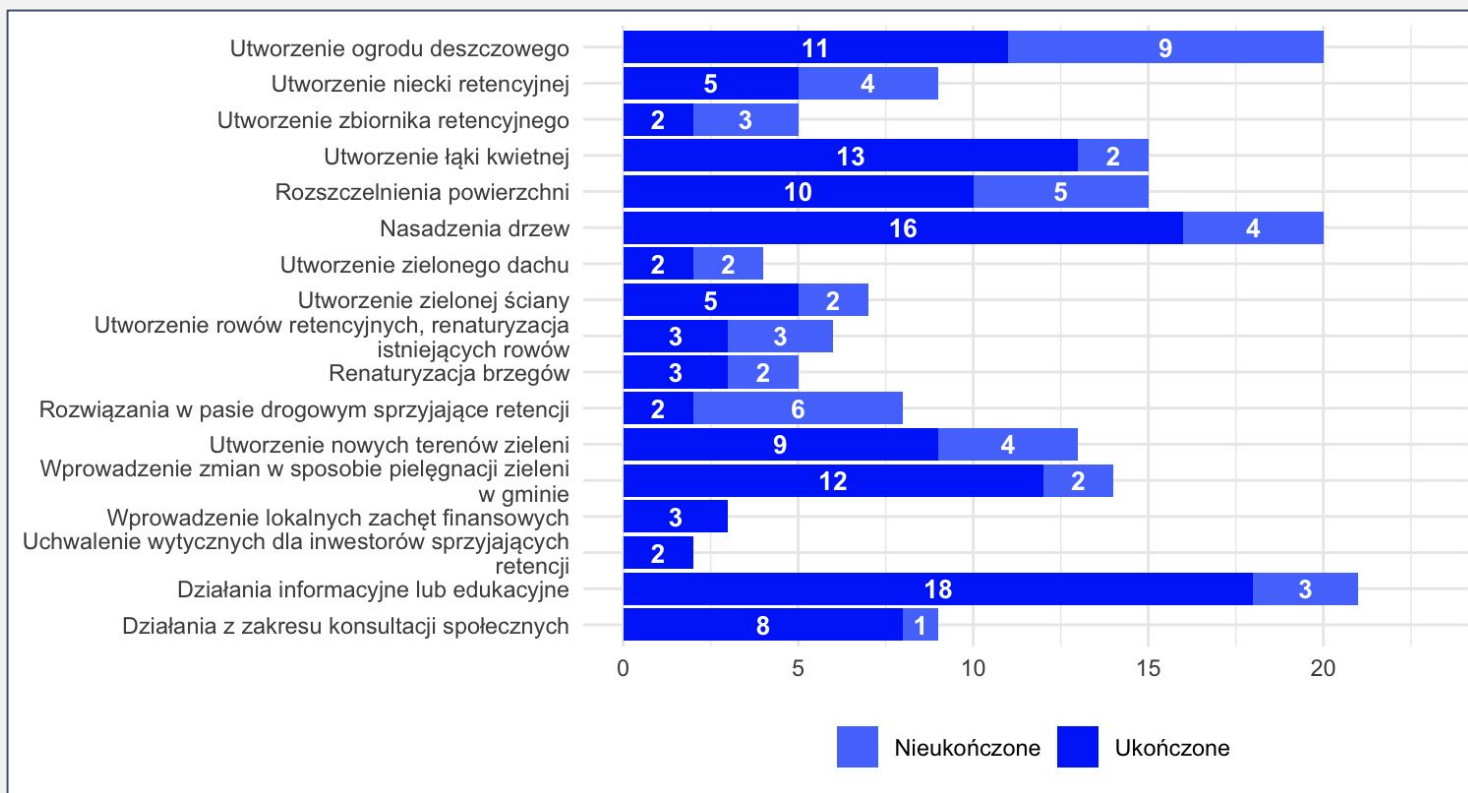
Łącznie zebrano **115 678** kg odpadów segregowanych.

Gospodarowanie wodami i wdrażanie błękitno-zielonej infrastruktury

Do jakich działań przyczynił się ZL?

Wykres 11. Działania podjęte w zakresie poprawy gospodarki wodami i wdrażania BZI

Pytanie: Czy program Zielony Lider istotnie przyczynił się do podjęcia następujących działań (proszę zaznaczyć działania ukończone; proszę zaznaczyć działania rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone); N = 50

Zespoły ukończyły 176 różnych działań mających na celu poprawę gospodarki wodami i wdrażanie BZI.

Najbardziej popularne są działania stosunkowo proste do wdrożenia i łatwo zyskujące społeczną aprobatę: nasadzenia drzew, łąki kwietne, ogrody deszczowe.

Działaniom infrastrukturalnym związanym z wodą stosunkowo często towarzyszą konsultacje społeczne - być może dlatego, że zwykle dotyczą one przestrzeni publicznej.

Jakie są efekty tych działań?

Ogrody deszczowe

Powstało **116** ogrodów deszczowych o łącznej powierzchni **232** m².

Niecki i zbiorniki retencyjne

Powstało **7** niecek retencyjnych o łącznej powierzchni **635** m².

Powstały **3** zbiorniki retencyjne o łącznej powierzchni **25500** m².

Łąki kwietne

Powstało **31** łąk kwietnych o łącznej powierzchni **22349** m².

Rozszczelniania powierzchni

Wykonano **25** inwestycji, których efektem było rozszczelnienie powierzchni takich jak klepiska, czy parkingi. Łączna powierzchnia rozszczelniona wynosiła **11350** m².

Jakie są efekty tych działań?

Nasadzenia drzew

Posadzono łącznie **4679** drzew.

Utworzenie zielonego dachu i zielonej ściany

Powstało **10** zielonych dachów o łącznej powierzchni **223** m².

Powstało **8** zielonych ścian o długości nasadzenia **494** m.

Rowy retencyjne

Utworzono lub renaturyzowano **5** rowów o łącznej długości **145** metrów. W **1** powstała zastawka zatrzymująca wodę.

Renaturyzacja brzegów

4 akweny (**1** rzekę, **2** stawy, **1** zbiornik retencyjny) poddano renaturyzacji brzegów. Łączna długość renaturyzowanych brzegów wyniosła **2900** m.

Jakie są efekty tych działań?

Rozwiązania w pasie drogowym

Na łącznej długości **310** m. zastosowane zostały rozwiązania sprzyjające przekierowywaniu wody na teren zieleni i/lub jej retencji.

Nowe tereny zielone

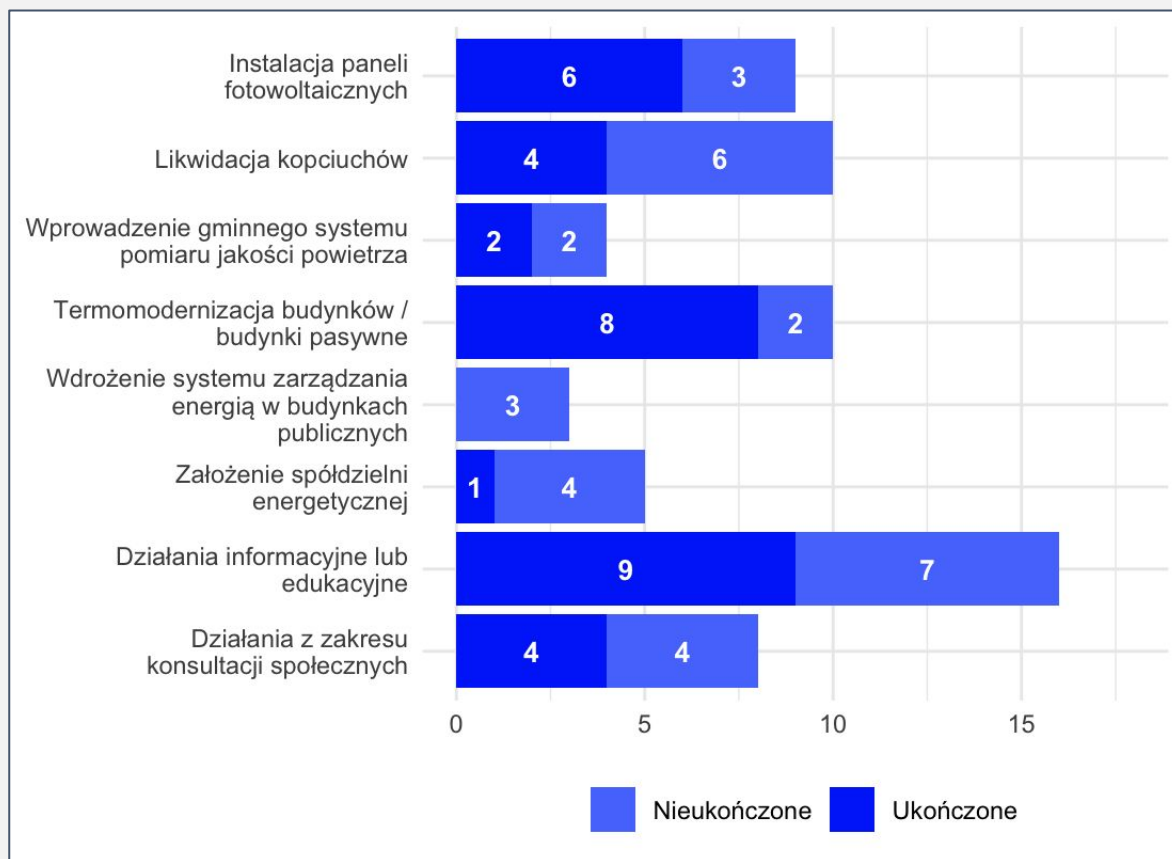
Powstało **9903** m² nowych terenów zielonych.

**Jakość powietrza,
transformacja
energetyczna i
inwestycje w
odnawialne źródła
energii**

Do jakich działań przyczynił się ZL?

Wykres 12. Działania podjęte w zakresie poprawy jakości powietrza, transformacji energetycznej i wdrażania OZE

Zespoły ukończyły 65 różnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza i transformację energetyczną. Ścieżka "powietrze" była najrzadziej wybierana a zespoły pracujące w innych ścieżkach względnie rzadko podejmowały działania na tym polu.

Największą popularnością cieszy się termomodernizacja budynków oraz instalacja paneli fotowoltaicznych. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że skala tych działań jest bardzo zróżnicowana.

Pytanie: Czy program Zielony Lider istotnie przyczynił się do podjęcia następujących działań (proszę zaznaczyć działania ukończone; proszę zaznaczyć działania rozpoczęte, które na pewno zostaną ukończone); N = 50

Jakie są efekty tych działań?

Panele fotowoltaiczne

Łączna moc zainstalowanych paneli wynosi **1181 kWp**. Panele fotowoltaiczne wyprodukowały łącznie 62 MWh od czasu zainstalowania.

Część zespołów nie potrafiła ocenić mocy paneli/wyprodukowanej energii.

Likwidacja kopciuchów

Wyeliminowano łącznie **267** kopciuchów. Zostały wymienione na:

- paliwa stałe 5. klasy (**67**)
- ogrzewanie gazowe (**159**)
- ogrzewanie elektryczne (**3**)
- podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej (**8**)
- pompę ciepła (**21**)
- inne (**9**)

Zespół z Zakopanego odniósł spory sukces związany z podłączeniem wielu budynków do geotermii. Ze względu na dużą skalę procesu oraz zmiany personalne na stanowiskach, zespół nie był w stanie pozyskać dokładnych danych.

Jakie są efekty tych działań?

Wprowadzenie gminnego systemu pomiaru jakości powietrza

Powstało **11** stacji pomiarowych.

Założenie spółdzielni energetycznej

Powstała **1** spółdzielnia energetyczna.

Termomodernizacja budynków i budowa budynków pasywnych

Termomodernizacji poddano łącznie **79** budynków, w tym:

- budynki użyteczności publicznej (**17**)
- jednorodzinne budynki mieszkaniowe (**55**)
- wielorodzinne budynki mieszkaniowe (**7**)

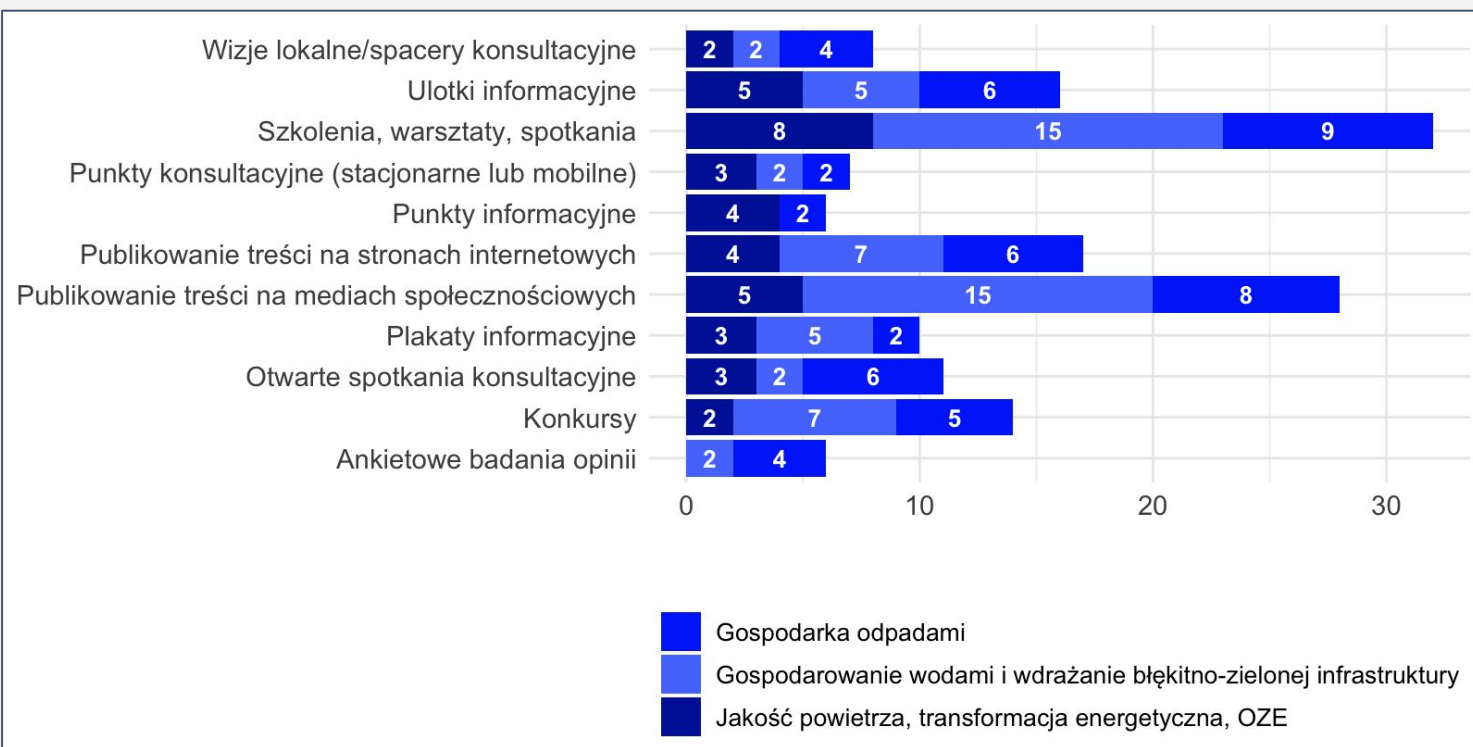
Wybudowano również **3** budynki pasywne.

Edukacja i konsultacje społeczne

Do jakich działań przyczynił się ZL?

Wykres 13. Działania edukacyjne i konsultacyjne

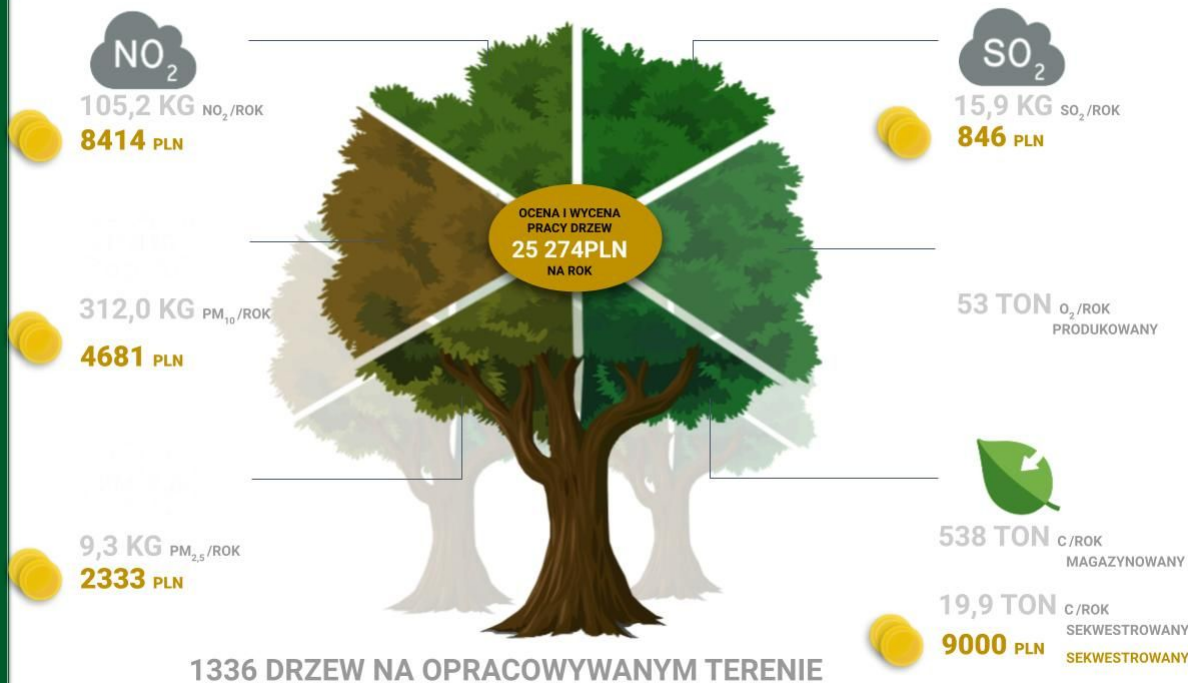
Pytanie: Jakie działania [edukacyjne] zostały podjęte? N = 50

Do najpopularniejszych form edukacji należą zdecydowanie szkolenia, warsztaty i spotkania z mieszkańcami, a także publikowanie treści na mediach społecznościowych.

Łącznie przeprowadzono **309** warsztatów. Wzięło udział w nich **24 562** osób.

W punktach informacyjnych odbyło się łącznie **2200** porad.

W konsultacjach społecznych łącznie udział wzięło **1055** osób.

Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych

Wnioski o fundusze zewnętrzne

Wykres 14. Wpływ programu na pozyskiwanie funduszy zewnętrznych

Pytanie: Czy program Zielony Lider przyczynił się do składania wniosków o fundusze zewnętrzne na realizację działań środowiskowych (np. poprzez wsparcie w wyszukiwaniu źródła finansowania, inspirację, pomoc w pisaniu wniosku, motywację do zajęcia się jakimś tematem itp.)? Proszę uwzględnić tylko wnioski, których przedmiot w znacznym stopniu dotyczy działań środowiskowych. N = 52

Program pomógł prawie połowie zespołów starać się o środki zewnętrzne (48%).

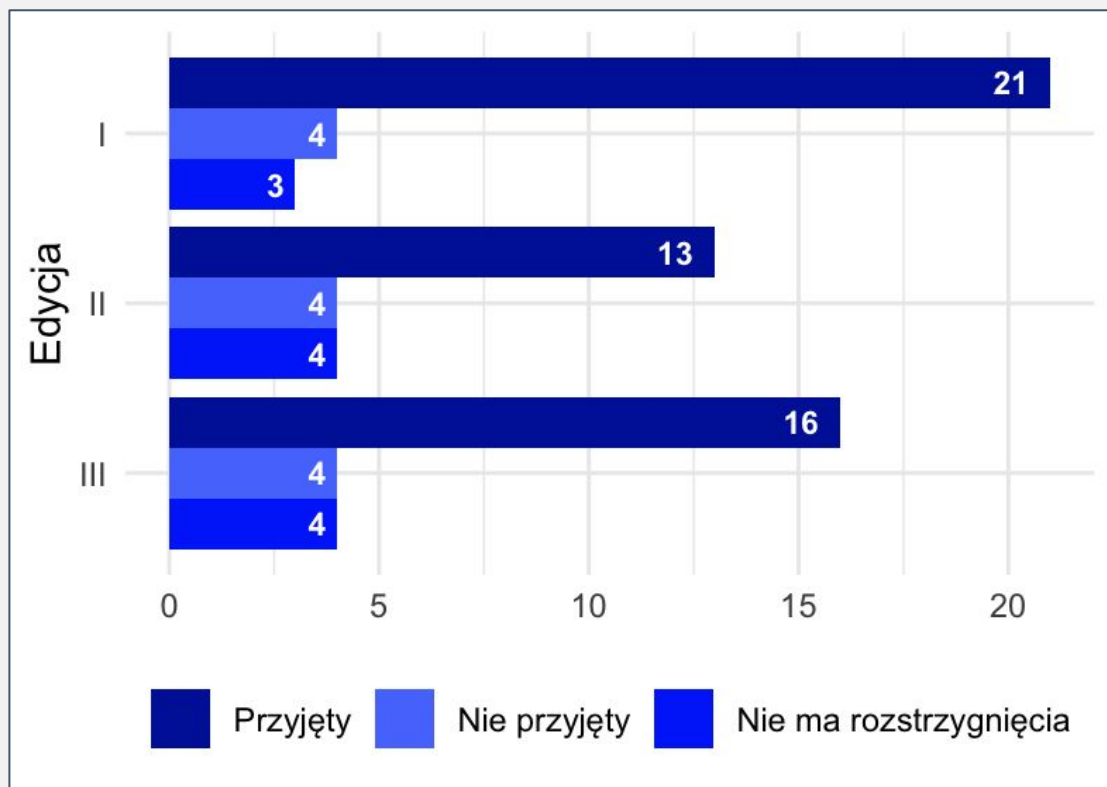
Zespoły złożyły wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę **327 mln zł**, z czego przyznano **131 mln zł**. Spośród przyznanych środków, **89%** stanowiło dofinansowanie pochodzące z Funduszy Europejskich.

Średnia kwota wnioskowana na jeden projekt wynosiła **4,7 mln zł**, natomiast średnia kwota przyznana – **2,7 mln zł**.

Kwoty te pokazują skalę oddziaływania programu oraz jego efektywność ekonomiczną. W latach 2021-2023, obejmujących niniejsze badanie, **PAFW przeznaczył na program „Zielony Lider” nieco ponad 2 mln zł**. Tym sposobem wpływ wydatkowanej kwoty **jest ponad 50 razy większej** (licząc tylko pozyskane środki zewnętrzne).

Wnioski o fundusze zewnętrzne

Wykres 15. Status wniosków o fundusze zewnętrzne w zespołach różnych edycji ZL

Pytanie: Czy udało się otrzymać dofinansowanie? N = 52

Łącznie zespoły złożyły 73 wnioski. **68% wniosków zostało rozpatrzonych pozytywnie**, 16% nie zostało przyjętych a 15% jest jeszcze weryfikowanych.

O dofinansowanie najrzadziej ubiegały się zespoły "samorządowe z decydentem". Najprawdopodobniej wynika to dostępu do środków z budżetu gminy lub powiatu na działania środowiskowe oraz z większej samodzielności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

Źródła funduszy zewnętrznych

Fundusze Europejskie

Łączna suma środków pozyskanych z Funduszy Europejskich wyniosła **116 mln zł**, co stanowi **89%** całkowitej kwoty przyznanej ze wszystkich źródeł.

Zespoły złożyły łącznie **25 wniosków** ubiegających się o Fundusze Europejskie. Najczęstszymi programami, do których zespoły aplikowały, były **Programy Regionalne** oraz **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich**.

Średnia kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **10 mln zł**. W przypadku projektów, którym przyznano środki, średnia kwota dofinansowania wyniosła **7,3 mln zł**.

Środki krajowe i samorządowe

Łączna suma środków pozyskanych z funduszy krajowych i samorządowych wyniosła **12 mln zł**, co stanowi **9%** całkowitej kwoty przyznanej ze wszystkich źródeł.

Zespoły złożyły **29 wniosków** o dofinansowanie ze środków krajowych i samorządowych. Najczęściej występującym grantodawcą był **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**.

Kwoty wnioskowanego dofinansowania były znacznie niższe niż w przypadku Funduszy Europejskich — średnio wynosiły **415 tys. zł**. W przypadku projektów, którym przyznano środki, średnia kwota dofinansowania wyniosła **582 tys. zł**.

Źródła funduszy zewnętrznych

NGO, fundacje korporacyjne

Łączna suma środków pozyskanych z fundacji korporacyjnych i innych organizacji pozarządowych wyniosła **82 tys.** zł, co stanowi **mniej niż 1%** całkowitej kwoty przyznanej ze wszystkich źródeł.

Zespoły złożyły **15 wniosków** dotyczących projektów finansowanych przez organizacje pozarządowe, w tym 9 przez fundacje korporacyjne. Były to programy o mniejszej skali niż z pozostałych źródeł - średnia kwota wnioskowanego dofinansowania wyniosła **12 tys.** zł.

Inne

Łączna suma środków przyznanych z funduszy norweskich i szwajcarskich wyniosła **2,3 mln** zł, co stanowi **1,7%** całkowitej kwoty przyznanej ze wszystkich źródeł.

Zespoły złożyły **2 wnioski** o dofinansowanie z funduszy norweskich oraz **2 wnioski** o środki z funduszy szwajcarskich.

Wnioski te charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem — największy projekt ubiegał się o **80 mln** zł, natomiast najmniejszy o **323 tys.** zł.

Załączniki

Spis załączników

1. Koncepcja badania
2. Kwestionariusz ankiety
3. Baza danych

